

SİYASİ REFORMLAR – II

AM 54 6 7 9 11 13 16
FM 88 92 96 98 102 106 108

SİYASİ REFORMLAR - II

İçindekiler

SİYASİ REFORMLAR - II	1
İNSAN HAKLARI VE TEMEL ÖZGÜRLÜKLER	1
I. Uluslararası İnsan Hakları Hukukuna Riayet	1
II. Medeni ve Siyasi Haklar	6
İşkence ve Kötü Muameleyle Mücadele	6
Cezasızlık Kültürü ile Mücadele	11
Yargıya Erişim	11
Adil Yargılanma Hakkı	13
Kişisel Verilerin Korunması	14
Cezaevleri	16
Basın Özgürlüğü de Dahil Olmak Üzere Düşünce ve İfade Özgürlüğü	18
Toplanma ve Örgütlenme Özgürlüğü	25
Din ve İnanç Özgürlüğü	32
III. Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar	33
Kadın Hakları ve Cinsiyet Eşitliği	33
Çocuk Hakları	36
Çocuk Adalet Sistemi	39
Sosyal Bakımdan Korunmaya Muhtaç veya Engelli Kişiler	40
Sendikal Haklar	42
Ayrımcılıkla Mücadele	42
Azınlıkların Korunması	43
Kültürel Haklar	44
SONUÇ	48

T.C. BAŞBAKANLIK

AVRUPA BİRLİĞİ GENEL SEKRETERLİĞİ

Adres: Mustafa Kemal Mah. 6.Cad. No: 4 06800 Bilkent /ANKARA

Telefon: 0 (312) 218 14 13

Faks: 0 (312) 218 14 12

E-posta: abyolunda@abgs.gov.tr

Elektronik Ağ: www.abgs.gov.tr

“Türk Yerel Medyası AB Yolunda” projesi, Avrupa Birliği Genel Sekreterliği tarafından yürütülmekte, İngiltere Büyükelçiliği tarafından da desteklenmektedir.

“Medya Mensuplarına Yönelik AB Rehberi”, Avrupa Birliği Genel Sekreterliği tarafından hazırlanmıştır. İngiltere Büyükelçiliği’nin görüşlerini yansıtmamaktadır.

SİYASİ REFORMLAR - II

İNSAN HAKLARI VE TEMEL ÖZGÜRLÜKLER

I. Uluslararası İnsan Hakları Hukukuna Riayet

- (Birinci Uyum Paketi; 19.2.2002) Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair 6.2.2002 tarihli ve 4744 sayılı Kanunla Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) kararları ve Avrupa Konseyi'ne üye devletlerin mevzuatına uyum sağlamak amacıyla, Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu'nda (CMUK) yapılan değişiklikle toplu olarak işlenen suçlarda azami gözetim süresi 7 günden 4 güne indirilmiştir. Türk Ceza Kanunu'nun (TCK) 312. maddesinde yer alan "kamu düzenini bozma tehlikesi" ibaresi söz konusu mevzuatın AİHM içtihadıyla aynı doğrultuda olmasını sağlamıştır.

- (Üçüncü Uyum Paketi; 9.8.2002) Çeşitli Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına İlişkin 2 Ağustos 2002 tarihli ve 4771 sayılı Kanunla İdam cezasının savaş ve yakın savaş tehdidi halleri dışında kaldırılmasıyla Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (AİHS) 6 No.lu Protokolü'ne uygunluk sağlanmıştır. Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu ve CMUK'ta yapılan değişikliklerle, AİHM kararları ışığında muhakemenin iadesi imkânı getirilerek, AİHM içtihadının doğrudan iç mevzuata yansıtılması mümkün hale getirilmiştir.
- (Dördüncü Uyum Paketi; 11.1.2003) Adli Sicil Kanunu, Basın Kanunu, CMUK, Damga Vergisi Kanunu, Devlet Güvenlik Mahkemeleri Kanunu (DGM) ve Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanun'da yapılan değişikliklerle AİHM içtihadına ve yargılama usullerine uyumlu düzenlemeler yapılmıştır.
- (Beşinci Uyum Paketi; 4.2.2003) CMUK ve Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu'nda AİHM kararları ışığında yargılamanın iadesine imkân veren bazı değişiklikler yapılarak 2. uyum paketinde getirilen haklar genişletilmiştir.
- (Altıncı Uyum Paketi; 19.7.2003) İdari Yargılama Usulü Kanunu'nda yapılan değişiklikle, hukuk ve ceza davaları için getirilen AİHM kararları ışığında yargılamanın iadesi işlemi idari davalar için de olanaklı kılınmıştır.
- Çocuk Hakları Sözleşmesinin Çocukların Silahlı Çatışmalara Dâhil Olmasına İlişkin Ek Protokole ise 4 Haziran 2004 tarihinde taraf olmuştur.
- (Sekizinci Uyum Paketi; 21.7.2004) Terörle Mücadele Kanunu'nda yapılan değişiklikle, AİHM'nin bu alanda

aradığı kriterlerin karşılanması amacıyla, şiddete başvurmaya teşvik unsuru hükme dâhil edilmiştir.

- (Birinci Uyum Paketi; 19.2.2002) Olağanüstü hal bölgesinde gözaltına alınan kişilerin gözaltı sürelerinin uzatılması için hâkim önüne çıkarılması şartı eklenerek, Türkiye'nin AİHS'nin 5. maddesine ilişkin derogasyonunu geri çekme bildirimiyle uyumlu hale getirilmiştir.
- Her Türlü Irk Ayrımcılığının Ortadan Kaldırılmasına İlişkin Uluslararası Sözleşmenin Onaylanmasının Uygun Bulunduğu Hakkında 3 Nisan 2002 tarihli ve 4750 sayılı Kanunla Birleşmiş Milletler bünyesinde 13 Ekim 1972 tarihinde New York'ta imzalanan sözleşme 9 Nisan 2002 tarihinde yürürlüğe girmiştir.
- Çocuk Haklarına Dair Sözleşmeye Ek Çocuk Satışı, Çocuk Fahişeliği ve Çocuk Pornografisi ile İlgili İhtiyari Protokolün Onaylanmasının Uygun Bulunduğu Hakkında 9 Mayıs 2002 tarihli ve 4755 sayılı Kanunla Birleşmiş Milletler bünyesinde 8 Eylül 2000 tarihinde New York'ta imzalanan protokol 14 Mayıs 2002 tarihinde yürürlüğe girmiştir.
- Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesine İlişkin İhtiyari Protokolün Onaylanmasının Uygun Bulunduğu Hakkında 30 Temmuz 2002 tarihli ve 4770 sayılı Kanunla Birleşmiş Milletler bünyesinde 8 Eylül 2000 tarihinde New York'ta imzalanan protokol 2 Ağustos 2002 tarihinde yürürlüğe girmiştir.
- (Üçüncü Uyum Paketi; 9.8.2002) İdam cezasının savaş ve yakın savaş tehdidi halleri dışında kaldırılmasıyla AİHS'nin 6 No.lu Protokolü'ne uygunluk sağlanmıştır. Radyo ve Televizyon Kuruluş ve Yayınları

Hakkında Kanun'da yapılan değişiklikle, AİHS'nin ifade özgürlüğüyle ilgili hukuki güvencelerin sağlanmasına ilişkin 10. maddesindeki beklentiler karşılanmıştır. TCK'da yapılan değişiklikle AİHS'nin 10. maddesinde yer alan şiddet yanlısı olmayan görüşleri dile getirmekten hüküm giymiş kişilerin durumuna odaklanılması yönündeki beklenti karşılanmıştır. Vakıflar Kanunu'nda yapılan değişiklikle AİHS'nin 14. maddesindeki ayrımcılık yasağı ile Ek 1 No.lu Protokolün 1. maddesindeki mülkiyetin korunması hükümleriyle uyum sağlanmıştır.

- Türkiye, Birleşmiş Milletler Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesine 23 Eylül 2003 tarihinde taraf olmuştur.
- Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Önündeki Yargılama Sürecine Katılan Kişilere İlişkin Avrupa Sözleşmesinin Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair 5 Mayıs 2004 tarihli ve 5166 sayılı Kanun'da: Avrupa Konseyi bünyesinde 3 Temmuz 2002 tarihinde Strazburg'da imzalanan sözleşme 12 Mayıs 2004 tarihinde yürürlüğe girmiştir.
- İnsan Haklarını ve Temel Özgürlükleri Koruma Sözleşmesine Ek Ölüm Cezasının Her Koşulda Kaldırılmasına Dair 13 No.lu Protokolün Onaylanmasının Uygun Bulunduğu Hakkında 6 Ekim 2005 tarihli ve 5409 sayılı Kanunla Avrupa Konseyi bünyesinde 9 Ocak 2004 tarihinde Strazburg'da imzalanan protokol 12 Ekim 2005 tarihinde yürürlüğe girmiştir.
- Ölüm Cezasının Kaldırılmasını Amaçlayan, Medeni ve Siyasi Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşmeye Ek İkinci İhtiyari Protokolün Onaylanmasının Uygun Bulunduğu Hakkında 28 Ekim 2005 tarihli ve 5415

sayılı Kanunla Birleşmiş Milletler bünyesinde 6 Nisan 2004 tarihinde New York'ta imzalanan protokol 2 Kasım 2005 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

- Medeni ve Siyasi Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşmeye Ek İhtiyari Protokolün Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair 1 Mart 2006 tarihli ve 5468 sayılı Kanunla Birleşmiş Milletler bünyesinde 3 Şubat 2004 tarihinde New York'ta imzalanan protokol 17 Mart 2006 tarihinde yürürlüğe girmiştir.
- İnsan Hakları ve Ana Hürriyetlerini Korumaya Dair Sözleşmenin Oluşturduğu Denetim Mekanizmasının Değiştirilmesine İlişkin 14 No.lu Protokolün Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair 1 Haziran 2006 tarihli ve 5512 sayılı Kanunla Avrupa Konseyi bünyesinde 6 Ekim 2004 tarihinde Strazburg'da imzalanan protokol 6 Haziran 2006 tarihinde yürürlüğe girmiştir.
- Engellilerin Haklarına İlişkin Sözleşmenin Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair 3 Aralık 2008 tarihli ve 5825 sayılı Kanunla Birleşmiş Milletler bünyesinde 30 Mart 2007 tarihinde New York'ta imzalanan sözleşme 18 Aralık 2008 tarihinde yürürlüğe girmiştir.
- Avrupa Konseyi Çocukların Cinsel Sömürü ve İstismara Karşı Korunması Sözleşmesinin Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun, 10 Aralık 2010 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

II. Medeni ve Siyasi Haklar

İşkence ve Kötü Muameleyle Mücadele

- 29 Ağustos 1999 tarihinde yürürlüğe giren 4449 sayılı Türk Ceza Kanununun Bazı Maddelerinde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun ile Türk Ceza Kanunu'nun 243., 245. ve 354. maddelerinde değişiklik yapılarak işkence ve kötü muamelelerin tanımı uluslararası sözleşmelere uygun şekilde düzenlenmiş, cezalar arttırılmış ve gerçeğe aykırı raporlar düzenleyerek işkenceyi gizleyen sağlık personeline ceza verilmesi olanaklı hale getirilmiştir.
- 4 Aralık 1999 tarihinde yürürlüğe giren Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanunla kamu görevlileri hakkında soruşturma ve takibatin süratlendirilmesine imkân sağlanmıştır.
- (Birinci Uyum Paketi; 19.02.2002) CMUK 128. maddesi değiştirilerek, AİHM kararlarına ve AİHS'ye Ek 14 No.lu Protokol'e uyum sağlamak amacıyla toplu olarak işlenen suçlarda azami gözaltı süresi 7 günden 4 güne indirilmiştir.
- (Birinci Uyum Paketi; 19.02.2002) DGM Kanunu'nun 16. Maddesi değiştirilerek, toplu olarak işlenen suçlarda azami gözaltı süresi 7 günden 4 güne indirilmiş ve olağanüstü hal bölgelerindeki gözaltı süreleri de yedi günden dört güne, bu sürenin azami haddi de on günden yedi güne indirilmiştir. Ayrıca olağanüstü hal bölgesinde gözaltına alınan kişilerin gözaltı sürelerinin uzatılması için hâkim önüne çıkarılması şartı da eklenmiştir.
- (İkinci Uyum Paketi; 09.04.2002) Devlet Memurları Kanunu'nun 13. Maddesi değiştirilerek, AİHM

tarafından işkence ya da zalimane gayriinsani veya haysiyet kırıcı muamele suçları nedeniyle verilen kararlar sonucunda devletin ödemek durumunda kaldığı tazminatların sorumlu personele rücu edilmesi hakkında hüküm eklenmiştir.

- 18 Eylül 2002 tarihinde yürürlüğe giren Yakalama, Gözaltına Alma ve İfade Alma Yönetmeliğinin Bazı Maddelerinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelikle sözkonusu Yönetmelik Avrupa Konseyi standartlarıyla uyumlu hale getirilmiştir.
- 2003 yılındaki kapsamlı mevzuat reformu çerçevesinde Hükümet, işkenceye sıfır tolerans politikası benimsediğini ilan etmiştir.
- (Dördüncü Uyum Paketi; 11.01.2003) İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Kanunu'nun 7. maddesinde yapılan değişiklikle, insan hakları ihlalleriyle ilgili başvurularda azami cevap süresi 3 aydan 60 güne indirilmiştir.
- (Dördüncü Uyum Paketi; 11.01.2003) 430 Sayılı Olağanüstü Hal Bölge Valiliği ve Olağanüstü Halin Devamı Süresince Alınacak İlave Tedbirler Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'de Kanun Hükmünde Kararname ile olağanüstü hal bölgelerinde gözaltı koşullarının iyileştirilmesine yönelik değişiklikler yapılmıştır.
- (Dördüncü Uyum Paketi; 11.01.2003) Türk Ceza Kanunu'nun 245. maddesinde yapılan değişiklikle işkence ve kötü muamele suçlarında verilen hapis cezalarının para cezasına veya tedbirlerinden herhangi birine çevrilmeyeceği veya ertelenemeyeceği düzenlenmiştir.

- (Dördüncü Uyum Paketi; 11.01.2003) Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanun'un 2. maddesinin değişikliğiyle tüm kamu görevliklerinin işkence ve kötü muamele iddialarında idari izin prosedürü kapsamı dışında tutularak yargılanmalarına imkân sağlayacak düzenlemeler getirilmiştir.
- 5 Şubat 2003 tarihinde yürürlüğe giren 4806 sayılı Türk Ceza Kanunu ile Hapishane ve Tevkifhanelerin İdaresi Hakkında Kanun'da Değişiklik Yapılmasına Dair Kanunla, Türk Ceza Kanunu'na yeni maddeler eklenerek ceza infaz kurumları ve tutukevlerine, kanuna aykırı olarak bazı eşya, araç ve gereç veya malzemelerin sokulması, kurumlarda bulundurulması veya kullanılması suç sayılmak suretiyle cezaî müeyyideye bağlanmış; hükümlü ve tutukluların beslenmesini, ziyaretçileri ile görüşmesini, sosyal ve kültürel faaliyetlere katılmasını, müdafî ve avukat tayin etmesini ve salıverilenlerin kurum dışına çıkmasını engelleyenler ile bina araç ve gereçlerine zarar verenlerle ilgili cezaî hükümler getirilmiştir.
- (Altıncı Uyum Paketi; 19.07.2003) DGM'lerin Kuruluş ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'da yapılan değişiklikle, müdafî ile görüşme konusundaki CMUK hükümlerinin DGM'lerde uygulanması yönündeki değişiklik madde başlığına yansıtılmıştır.
- (Yedinci Uyum Paketi; 07.08.2003) Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu'na eklenen bir madde ile de işkence ve kötü muamele suçlarına ilişkin soruşturma ve kovuşturmaların acele işlerden sayılacağı, öncelik ve ivedilikle ele alınacağı, bu suçlarla ilgili davalarda zorunluluk olmadıkça duruşmalara otuz günden fazla ara verilemeyeceği, adli tatilde de bu davaların görüleceği düzenlenmiştir.

- 23 Kasım 2003 tarihinde yürürlüğe giren İl ve İlçe İnsan Hakları Kurullarının Kuruluş, Görev ve Çalışma Esasları Hakkında Yönetmelik'le il ve ilçelerde insan hakları kurulları kurulmuştur. Bu kurulların amaçları Türkiye'de insan haklarının korunmasını sağlamak ve insan hakları ihlallerini önlemek için gerekli araştırmaları yapmak ve bunların sonuçlarını yetkili mercilere bildirmek, toplumu ve uygulayıcıları eğitmek, konu ile ilgili Devlet Bakanlığınca verilen görevleri yerine getirmek olarak tanımlanmıştır.
- 3 Ocak 2004 tarihinde yürürlüğe giren Yakalama, Gözaltına Alma ve İfade Alma Yönetmeliğinin Bazı Maddelerinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik'le gözaltındaki kişilerin tıbbi muayenelerinin, doktorun aksi yönde talebi olması dışında kolluk kuvvetleri hazır bulunmadan gerçekleştirilmesi düzenlenmiştir. Gözaltı kayıt defteri ve sanık hakları formunda iyileştirmeler yapılmıştır.
- 29 Ocak 2004 tarihinde yürürlüğe giren Askeri Ceza Kanunu ile Askeri Mahkemeler Kuruluşu ve Yargılama Usulü Kanunu'nda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanunla, toplu olarak işlenen suçlarda yakalanan veya tutuklanan kişilerin dört gün içerisinde hâkim önüne çıkarılması; kişinin yakalandığının veya tutuklandığının yakınlarına derhal bildirilmesi; kanuna aykırı olarak elde edilen bulguların delil olarak kabul edilmemesi düzenlenmiştir.
- 1 Haziran 2005 tarihinden itibaren Türkiye'de ceza mevzuatı alanında yeni bir adalet sistemine geçilmiştir. TCK, CMK, Kabahatler Kanunu, Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un yürürlüğe girmesiyle işkence, kötü muamele ve eziyet niteliği gösteren uygulamalar etkin bir biçimde yasaklanmıştır.

- 1 Haziran 2005 tarihinde yürürlüğe giren Türk Ceza Kanunu ile işkence ve kötü muamele suçların zamanlaşımına uğraması zorlaştırılmıştır. Bu suçları işleyenlerin TCK 95. madde uyarınca ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasına da çarptırılabilmesi hususu düzenlenerek bu suçlara verilen cezalar arttırılmıştır (TCK 94, 95, 96).
- 1 Haziran 2005 tarihinde yürürlüğe giren “Yakalama, Gözaltına Alma ve İfade Alma Yönetmeliği” ile gözaltı süreleri kısaltılmış nezarethane işlemlerinin yürütülmesi ile nezarethanelerin fiziki koşullarının iyileştirilmesi, güvenlik araması, salverme, avukatla görüşme ve ifade alma konularında da uluslararası standartlara uygun hükümler getirilmiştir.
- 14 Eylül 2005 tarihinde İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsanî veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesine Ek İhtiyari Protokol imzalanmıştır. Ek Protokol, işkence ve diğer zalimane, insanlık dışı ve küçük düşürücü muamele ve cezanın önlenmesine yönelik olarak, özgürlüklerinden mahrum bırakılan kişilerin kaldıkları yerlere, bağımsız uluslararası ve ulusal kurumların düzenli ziyaretlerine imkân tanıyan bir sistemin kurulmasını öngörmektedir.
- 24 Ekim 2007 tarihinde İçişleri Bakanlığı tarafından Türk Polis Etik İlkeler Rehberi (Etik Kodu) yayımlanmıştır.
- TBMM İnsan Hakları İnceleme Komisyonu bünyesinde daimi bir alt komisyon olarak “Her Türlü Şiddet, Kötü Muamele ve İşkence ile Ceza ve Tutuklevleri ile İlgili Sorunların İncelenmesi Alt Komisyonu” kurulmuştur.
- İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsani veya

Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesine Ek İhtiyari Protokolün Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun 12 Mart 2011 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Söz konusu Protokol, işkence ve diğer zalimane, insanlık dışı ve küçük düşürücü muamele ve cezanın önlenmesine yönelik olarak, özgürlüklerinden mahrum bırakılan kişilerin kaldıkları yerlere, bağımsız uluslararası ve ulusal kurumların düzenli ziyaretlerine imkân tanıyan bir sistemin kurulmasını öngörmektedir.

Cezasızlık Kültürü ile Mücadele

- (İkinci Uyum Paketi; 09.04.2002) Devlet Memurları Kanunu’nun 13. Maddesi değiştirilerek, AİHM tarafından işkence ya da zalimane gayriinsanî veya haysiyet kırıcı muamele suçları nedeniyle verilen kararlar sonucunda Devletçe ödenen tazminatlarda dolayı sorumlu personele rücu hakkında hüküm eklenmiştir.
- (Yedinci Uyum Paketi; 07.08.2003) Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununa eklenen bir madde ile de işkence ve kötü muamele suçlarına ilişkin davalarda zorunluluk olmadıkça duruşmalara otuz günden fazla ara verilemeyeceği, adli tatilde de bu davaların görüleceği düzenlenmiştir.

Yargıya Erişim

- (Dördüncü Uyum Paketi; 11.1.2003) DGM Kanunu’nun 16. Maddesinin 4. Fıkrası yürürlükten kaldırılarak DGM Kanunu kapsamına giren suçlar nedeniyle yakalanan veya gözaltına alınan kişilerin, adi suçlardan yakalanan veya tutuklanan şahıslarla aynı haklara sahip olması ve yakalandıkları andan itibaren avukat yardımından faydalanabilmeleri sağlanmıştır.

- 30 Mart 2004 tarihinde yürürlüğe giren Türkiye Barolar Birliği Adli Yardım Yönetmeliği'nce adli yardımla ilgili usul ve esaslar düzenlenmiştir.
- 1 Haziran 2005 tarihinde yürürlüğe giren yeni Yakalama, Gözaltına Alma ve İfade Alma Yönetmeliği, işlendiği ileri sürülen suçun 5 yıldan fazla hapis cezası gerektirmesi durumunda, bir savunma avukatının görevlendirilmesi zorunlu hale gelmiştir.
- 1 Haziran 2005 tarihinde yürürlüğe giren Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 90. maddesi uyarınca, polis tarafından tutuklanan kişilerin hangi nedenle tutuklandıklarının kendilerine bildirilmesi ve 150. maddesi uyarınca 5 yıldan fazla hapis cezası ile cezalandırılan suçlar için, hem soruşturma hem dava sırasında, tüm zanlıların avukatla temas ve hukuki danışman tarafından temsili zorunluluk olarak getirilmiştir. Ayrıca Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 147. Maddesi uyarınca gözaltına alınanlara, savunma avukatı bulundurma hakları bulunduğunu ve baro tarafından kendilerine bir avukat tayin edilebileceğinin hatırlatılması zorunlu kılınmıştır.
- 2 Mart 2007 tarihinde yürürlüğe giren Ceza Muhakemesi Kanunu Gereğince Müdafî ve Vekillerin Görevlendirilmeleri ile Yapılacak Ödemelerin Usul ve Esaslarına İlişkin Yönetmelik'le şüpheli, sanık, mağdur, şikâyetçi veya katılana, talep etmesi halinde, müdafî atanması ve şüpheli veya sanık çocuk, kendisini savunamayacak ölçüde özürlü veya hakkında alt sınırı beş yıldan fazla hapis cezası gerektiren bir suçtan dolayı soruşturma veya kovuşturma yapılan bir kişi ise istemi aranmaksızın barodan bir müdafî görevlendirmesi hususu düzenlenmiştir.

- 6 Kasım 2009 tarihinde yürürlüğe giren Hükümlü ve Tutukluların Ziyaret Edilmeleri Hakkında Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik'le hükümlü veya tutuklunun veya ziyaretçilerinin ziyaret esnasında Türkçeden başka bir dilde konuşma yapmalarının önündeki engeller kaldırılmıştır.

Adil Yargılanma Hakkı

- 10 Mayıs 2001 tarihinde yürürlüğe giren 4667 sayılı Avukatlık Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanunla adli yardım kapsamı ve adli yardım büroları yeniden yapılandırılmıştır.
- (Birinci Uyum Paketi; 19.02.2002) DGM Kanunu'nun 16. maddesinin dördüncü fıkrasında yapılan değişikliklerle, sanığın müdafî ile her zaman görüşebileceğine ilişkin hükmün Cumhuriyet savcısı tarafından gözaltı süresinin uzatılmasına yazılı olarak emir verilen kişi için de uygulanabilmesi sözkonusu olmuştur.
- (İkinci Uyum Paketi; 09.04.2002) DGM Kanunu'nun 16. maddesinin son fıkrası yürürlükten kaldırılarak, Devlet Güvenlik Mahkemeleri'nin görev alanına giren suçlardan dolayı yakalanan veya tutuklanan kişinin müdafî ile yalnız görüşmesi hususu düzenlenmiş ve böylece savunma hakkı güçlendirilmiştir.
- (Üçüncü Uyum Paketi; 09.08.2002) Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu'nun 445. ve 448. maddeleri ve CMUK'un 327. ve 355. maddelerinde yapılan değişikliklerle, AİHM kararları ışığında yargılamanın iadesi imkânı getirilmiş ve AİHM içtihadının doğrudan hukuk sistemimize yansıtılması sağlanarak, insan hakları ihlallerine ilişkin tashih imkânları güçlendirilmiştir.

- (Beşinci Uyum Paketi; 04.02.2003) CMUK'un 327. maddesi ile Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu'nun 445. ve 447. maddesinde yapılan değişikliklerle, AİHM kararları ışığında yargılamanın iadesine gidebilme konusunda hakkın kapsamı genişletilmiş ve yargılamanın iadesine ilişkin prosedür kolaylaştırılmıştır.
- (Altıncı Uyum Paketi; 19.07.2003) CMUK ile DGM Kanunu'nda yapılan değişikliklerle yakalanan ve tutuklanan şahısların haklarına ilişkin CMUK hükümlerinin Devlet Güvenlik Mahkemelerinin görev alanına giren suçlarda da uygulanabilmesi sağlanmıştır.
- (Altıncı Uyum Paketi; 19.07.2003) İdari Yargılama Usulü Kanunu'nda yapılan değişiklikle, AİHM kararları ışığında yargılamanın iadesi yoluna başvurma, idari davalar açısından da olanaklı kılınmıştır.

Kişisel Verilerin Korunması

- 24 Ekim 2003 tarihinde yürürlüğe giren Bilgi Edinme Hakkı Kanunu'nun kapsamında kamu kurum ve kuruluşları ile kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının görevleri gereği sahip olduğu ya da olmak zorunda olduğu bilgi ve belgeleri talepte bulunan kişilerle paylaşımları yükümlülüğünü getirilmiştir. Bilgi Edinme Hakkı Kanunu'nun getirdiği düzenlemeye göre; "Kişinin izin verdiği hâller saklı kalmak üzere, özel hayatın gizliliği kapsamında, açıklanması hâlinde kişinin sağlık bilgileri ile özel ve aile hayatına, şeref ve haysiyetine, meslekî ve ekonomik değerlerine haksız müdahale oluşturacak bilgi veya belgeler ile haberleşmenin gizliliği esasını ihlâl edecek bilgi veya belgeler" bilgi edinme hakkının kapsamı dışında tutulmuştur.

- 23 Ocak 2004 tarihinde yürürlüğe giren Elektronik İmza Kanunu ile elektronik imzanın hukukî ve teknik yönleri ile kullanımına ilişkin esaslar düzenlenmektedir.
- 6 Şubat 2004 tarihinde yürürlüğe giren "Telekomünikasyon Sektöründe Kişisel Bilgilerin Korunması Hakkında Yönetmelik" ile telekomünikasyon alanında kişisel verilerin korunması hususu düzenlenmektedir.
- 1 Haziran 2005 tarihinde yürürlüğe giren Türk Ceza Kanunu'nun 135. ve devamındaki maddelerinde; kişisel verilerin hukuka aykırı olarak kaydedilmesi, yayımlanması, başkalarına aktarılması suç olarak belirlenmiştir.
- 1 Haziran 2005 tarihinde yürürlüğe giren Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 79. maddesi ile 80. maddesinde moleküler genetik incelemeler ve genetik inceleme sonuçlarının gizliliği hususları düzenlenmiştir.
- 1 Haziran 2005 tarihinde yürürlüğe giren Adli Sicil Kanunu ile adli sicil kayıtlarının tutulması, arşiv bilgilerinin istenmesi, adli sicil ve arşiv bilgilerinin gizliliği ayrıca düzenlenmiştir.
- 1 Haziran 2005 tarihinde yürürlüğe giren Ceza Muhakemesinde Beden, Genetik İncelemeler ve Fizik Kimliğin Tespiti Hakkında Yönetmelik ile söz konusu Yönetmelik hükümlerine göre alınan örnekler üzerinde yapılan inceleme sonuçlarının gizliliği düzenlenmiştir.
- 1 Kasım 2005 tarihinde yürürlüğe giren 5411 sayılı Bankacılık Kanunu'nun "Sırların Saklanması" konulu 73. maddesinde bankacılık sektöründeki kişisel verilerin gizliliğine ilişkin düzenleme yapılmıştır.

- 10 Ekim 2008 tarihinde yürürlüğe giren Elektronik Haberleşme Kanunu ile elektronik haberleşme sektörüyle ilgili kişisel verilerin işlenmesi ve gizliliğinin korunmasına yönelik usul ve esasları belirleme görevi Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu'na verilmiştir.
- 12 Eylül 2010 tarihinde referandumla kabul edilen 5982 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın Bazı Maddelerinde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun'un 2. maddesiyle; Anayasa'nın "Özel Hayatın Gizliliği" başlıklı 20. maddesi değiştirilerek, bireylere kişisel verilerin korunmasını isteme hakkı tanınmış, kişinin kendisiyle ilgili kişisel veriler hakkında bilgilendirilme, bu verilere erişme, bunların düzeltilmesini veya silinmesini talep etme ve amaçları doğrultusunda kullanılıp kullanılmadığını öğrenmeyi de kapsadığı düzenlenmektedir.

Cezaevleri

- 09 Mayıs 2001 tarihli ve 4671 sayılı Kanun ile de-ğişik 4301 sayılı Ceza İnfaz Kurumları ile Tutukevleri İşyurtları Kurumunun Kuruluş ve İdaresine İlişkin Kanun ile Ceza Evleriyle Mahkeme Binaları İnşası Karşılığı Olarak Alınacak Harçlar ve Mahkûmlara Ödettirecek Yiyecek Bedelleri Hakkında Kanun'da Değişiklik Yapılmasına Dair Kanunla hükümlü ve tutukluların meslek ve sanatlarının korunup geliştirilmesi veya bir meslek ve sanat öğrenmeleri amacıyla Adalet Bakanlığına bağlı Ceza İnfaz Kurumları ile Tutukevleri İşyurtları Kurumu oluşturulmuştur.
- 23 Mayıs 2001 tarihinde, yürürlüğe giren 4675 sayılı İnfaz Hâkimliği Kanunu'yla ceza infaz kurumları ve tutukevlerinde bulunan hükümlü ve tutuklular hakkında yapılan işlemler veya bunlarla ilgili faaliyetlere

yönelik şikâyetleri incelemek, karara bağlamak ve kanunlarla verilen diğer görevleri yerine getirmek üzere "İnfaz Hâkimliği" müessesesi kurulmuştur.

- 21 Haziran 2001 tarihinde yürürlüğe giren 4681 sayılı Ceza İnfaz Kurumları ve Tutukevleri İzleme Kurulları Kanunuyla yürürlükteki mevzuat ve ülkemizin taraf olduğu uluslararası sözleşmelerle belirlenen ilkeler çerçevesinde ceza infaz kurumları ve tutukevlerinin yönetim, işleyiş ve uygulamalarını yerinde görmek, incelemek, bilgi almak ve tespitlerini rapor haline getirerek yetkili ve ilgili mercilere sunmak üzere, ceza infaz kurumları ve tutukevleri izleme kurullarının kurulmasına, görev ve yetkilerine ilişkin esas ve usulleri düzenlenmiştir.
- 20 Temmuz 2005 tarihinde yürürlüğe giren 5402 Sayılı Denetimli Serbestlik ve Yardım Merkezleri İle Koruma Kurulları Kanunu'yla Denetimli Serbestlik ve Yardım Merkezleri ile Koruma Kurulları Danışma Kurulu, ceza infaz sistemimize dâhil edilmiştir.
- 1 Mayıs 2006 tarihinde yürürlüğe giren 5485 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'da Değişiklik Yapılmasına Kanunla belli bir yaşı aşmış hükümlülerin cezalarının infazının cezaevleri dışında infazını mümkün kılınmaktadır.
- 4 Aralık 2007 tarihinde yürürlüğe giren 5712 sayılı Ceza ve İnfaz Kurumları ve Tutukevleri İzleme Kurulları Kanunu'nda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanunla infaz izleme kurullarının yapısı değiştirilerek, kurulların hazırlayacağı raporlara ilişkin olarak cezaevi güvenliğine ilişkin hususlar müstesna olmak üzere, her yıl bir önceki yıla ait izleme kurullarınca düzenlenen raporların sayısını, konularını, yerine

getirilen ve getirilmeyen önerileri ile gerekçelerini kamuoyuna açıklayacağı hükmüne bağlanmıştır.

- Ceza İnfaz Kurumlarının Yönetimi ile Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Tüzükte Değişiklik Yapılmasına Dair Tüzük 20 Haziran 2009 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Söz konusu değişiklikle, başka dillerde telefon görüşmesi yapılabilmesine dair şu düzenleme getirilmiştir.

Basın Özgürlüğü de Dahil Olmak Üzere Düşünce ve İfade Özgürlüğü

- 2001 yılında yapılan Anayasa değişikliğiyle, Başlangıcın 5. paragrafında, 13. ve 14. maddelerinde ve düşünceyi açıklama özgürlüğüne ilişkin 26. maddesinde değişiklikler yapılmıştır. Başlangıcın “Hiçbir düşünce ve mülahazanın...” şeklinde başlayan 5. paragrafındaki “düşünce ve mülahaza” kavramları “faaliyet” biçiminde değiştirilmiştir. Anayasa’nın 14. maddesinde yapılan değişiklik ile madde, başlığıyla uyumlu hale gelmiştir. Anayasa’nın 26. maddesinde ise 13. maddedeki genel sınırlandırma nedenlerinin büyük bir kısmı 26. maddeye aktarılmış, “Düşüncelerin açıklanması ve yayılmasında kanunla yasaklanmış herhangi bir dil kullanılamaz” ifadesi 3. fıkranın tamamıyla birlikte madde metninden çıkarılmıştır. Bunun dışında da maddeye son fıkra olarak “Düşünceyi açıklama ve yayma hürriyetinin kullanılmasında uygulanacak şekil, şart ve usuller kanunla düzenlenir.” cümlesi eklenmiştir.
- (Birinci Uyum Paketi; 19.02.2002) Eski Türk Ceza Kanunu’nun 159. maddesinin birinci fıkrasında belirtilen “Türklüğü, Cumhuriyeti, Büyük Millet Meclisi’ni, Hükümetin manevi şahsiyetini, Bakanlıkları, Devletin

askeri ve emniyet muhafaza kuvvetlerini veya adliyenin manevi şahsiyetlerini alenen tahkir ve tezyif etme” suçunu işleyecek olan kimseye verilecek olan ceza oranı 1 yıl - 6 yıl aralığından 1 yıl - 3 yıl aralığına düşürülmüştür.

- (Birinci Uyum Paketi; 19.02.2002) Eski Türk Ceza Kanunu’nun 312. maddesinin birinci ve ikinci fıkralarında belirtilen “Kanunun cürüm saydığı bir fiili açıkça övme veya iyi gördüğünü söyleme veya halkı kanuna itaatsizliğe tahrik etme” ve “Halkı; sınıf, ırk, din, mezhep veya bölge farklılığı gözeterek kin ve düşmanlığa açıkça tahrik etme” suçlarının işlenmesi durumunda eski kanunda öngörülen para cezaları madde metninden çıkartılmıştır. Eski kanunda ikinci fıkranın sonunda bulunan ağırlaştırıcı sebep, madde metninden çıkarılarak “kamu düzeni için tehlikeli olabilecek şekilde” ifadeleriyle ikinci fıkra düzenlenmiş suçun unsuru haline getirilmiştir.
- (Birinci Uyum Paketi; 19.02.2002) Terörle Mücadele Kanunu’nun 7. maddesinde değişiklikler yapılmıştır. Yapılan düzenleme ile düşünce ve ifade özgürlüğüne yönelik sınırlamalar hafifletilmiştir.
- (İkinci Uyum Paketi; 09.04.2002) 5680 sayılı Basın Kanunu’nun Ek 1. maddesinde yapılan değişikliklerle Eski Türk Ceza Kanunu’nun 312. maddesi de dâhil olmak üzere özel olarak düzenlenmiş bulunan çeşitli suçlar madde metninden çıkarılmıştır.
- (İkinci Uyum Paketi; 09.04.2002) 5680 sayılı Basın Kanununun Ek 2. maddesinin birinci fıkrasındaki değişiklikle, suç teşkil eden yazının yayımlandığı basın organının kapatılma cezası aralığı “3 gün - 1 ay” yerine “1 gün - 15 gün” olarak değiştirilmiştir. Aynı

maddenin üçüncü fıkrasında yapılan değişiklikle sorumlular için düzenlenen “1 - 6 ay hapis cezası”, “1 - 3 ay hapis cezası” olarak değiştirilmiştir. Ayrıca para cezaları da madde metninden çıkarılmıştır. Aynı Kanunun 16. maddesinin “kanunla yasaklanmış herhangi bir dille yayın yapılmasına” ilişkin beşinci fıkrası yürürlükten kaldırılmıştır.

- (Üçüncü Uyum Paketi; 09.08.2002) Türk Ceza Kanunu’nun 159. maddesinde değişiklik yapılmıştır. Yapılan değişiklikle düşünce ve ifade özgürlüğünün sınırları Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’yle uyumlu olarak genişletilmiş ve kanun uygulayıcılarına maddeyi değerlendirirken açıklık getirecek bir değişiklik yapılmıştır.
- (Üçüncü Uyum Paketi; 09.08.2002) 5680 sayılı Basın Kanunu’nun çeşitli maddelerinde (5, 21, 22, 24, 25, 30, 31, 34) değişiklikler yapılmıştır. 5680 sayılı Basın Kanunu’nun 31. ve Ek 3. maddeleri kaldırılmıştır. Basın Kanunu’nun 31. ve Ek 3. maddelerinin kaldırılmasıyla basın suçlarından dolayı mevcut hapis cezaları kaldırılarak düşünce ve basın özgürlüğü genişletilmiştir.
- (Üçüncü Uyum Paketi; 09.08.2002) “Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayınları Hakkında Kanun”un 4/f ve 4/v maddelerinde değişiklikler yapılmıştır. Yapılan değişikliklerle “Kamu çıkarlarının gerektirdiği durumlar dışında kişilerin özel hayatının yayın konusu yapılmaması “ifadesi ile “karamsarlık, umutsuzluk, kargaşa ve şiddet eğilimlerini körükleyici” tanımları madde kapsamından çıkartılarak özel hayatın gizliliğine ve ifade özgürlüğünün genişletilmesine yönelik düzenlemeler yapılmıştır.

- (Üçüncü Uyum Paketi; 9 Ağustos 2002) “Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayınları Hakkında Kanun”un 4/1 maddesinde değişiklik yapılmıştır. Türk vatandaşlarının günlük yaşamlarında geleneksel olarak kullandıkları farklı dil ve lehçelerde de yayın yapılmasının önündeki hukuki engeller kaldırılmış ve bu yayınların yapılması güvence altına alınmıştır. Bu yayınların çerçevesinin RTÜK tarafından çıkarılacak bir yönetmelikle belirleneceği düzenlenmiştir.
- (Dördüncü Uyum Paketi; 11.01.2003) 5680 sayılı Basın Kanunun 15. maddesinde değişiklik yapılmıştır. Yapılan değişiklikle AİHM içtihatlarına uyum, basının demokratik toplumlardaki fonksiyonunu yerine getirmesi ve kamunun bilgilendirme hakkının korunması için basının haber kaynaklarını açıklamaya zorlanamayacağı hükmü getirilmiştir. İfade özgürlüğü genişletilmiştir.
- (Altıncı Uyum Paketi; 19.07.2003) “Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayınları Hakkında Kanun”da değişiklikler yapılmıştır. Türk vatandaşlarınca günlük yaşamda geleneksel olarak kullanılan farklı dil ve lehçelerde yayın yapılması imkânının, hem kamu hem de özel radyo ve televizyon kuruluşları vasıtasıyla sağlanması yasal güvenceye kavuşturulmuştur. Yine aynı konuda yapılan değişiklikle seçim dönemlerindeki yapılan yayın yasağının süresi daraltılmıştır.
- (Altıncı Uyum Paketi; 19.07.2003) “Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanun”da değişiklikler yapılmıştır. Yüksek Seçim Kurulu’nun özel radyo ve televizyon kuruluşlarına yönelik yaptırım yetkisi daha hafif ve kademeli olarak değiştirilerek düşünce ve ifade özgürlüğü genişletilmiştir.

- (Altıncı Uyum Paketi; 19.07.2003) “Sinema, Video ve Müzik Eserleri Kanunu”nda 3. ve 9. maddelerde değişiklikler yapılmıştır. Bu değişiklikler ile denetim konusundaki sınırlama sebepleri azaltılmıştır. Denetleme Kurulu’nun oluşumundan Millî Güvenlik Kurulu Genel Sekreterliği çıkartılmıştır. Yetkili merciin kararı bakımından hâkim güvencesi getirilmiştir.
- (Altıncı Uyum Paketi; 19.07.2003) Terörle Mücadele Kanunu’nun “Devletin bölünmezliği aleyhine propaganda” başlıklı 8. maddesi yürürlükten kaldırılmıştır. Düşünce ve ifade özgürlüğü genişletilmiştir.
- (Altıncı Uyum Paketi; 19.07.2003) Terörle Mücadele Kanunu’nun 1. maddesinde değişiklikler yapılmıştır. Yapılan değişikliklerle Terör ve Mücadele Kanunu’nun terör tanımıyla ilgili 1. maddesinde terör suçunun oluşmasında şiddet ve cebir şartı getirilmiştir. Ayrıca, maddede yapılan diğer bir değişiklikle, “sadece suç teşkil eden eylemler”in maddede tanımlanan terör suçunu oluşturacağı hükmüne bağlanmıştır.
- (Yedinci Uyum Paketi; 07.08.2003) Eski Türk Ceza Kanunu 159. maddede düşünce ve ifade özgürlüğünün genişletilmesi doğrultusunda değişiklikler yapılmıştır. Yapılan ilk değişiklikle “Türklüğü, Cumhuriyeti, Büyük Millet Meclisi’ni, Hükümetin manevi şahsiyetini, Bakanlıkları, Devletin askeri ve emniyet muhafaza kuvvetlerini veya adliyenin manevi şahsiyetlerini alenen tahkir ve tezyif” suçunu işleyenlere verilecek hapis cezasının alt sınırı “bir seneden” “altı aya” indirilmiştir. Maddede yapılan ikinci değişiklikle de, maddede tanımlanan eylemlerin, sadece eleştirmek amacıyla yapılan düşünce açıklamalarını içermesi halinde cezayı gerektirmemesi güvence altına alınmıştır.
- (Yedinci Uyum Paketi; 07.08.2003) Eski Türk Ceza Kanunu 426. ve 427. maddelerde gerçekleştirilen değişikliklerle, “halkın ar ve hayâ duygularını inciten veya cinsi arzuları tahrik ve istismar eder nitelikte genel ahlaka aykırı” nitelikteki “basılı veya basılı olmayan eserlerle” ilgili suçların oluşumunda bilim ve sanat eserleri ile edebi değere sahip olan eserler kapsam dışına alınmıştır. Ayrıca, suçlara ilişkin olarak düzenlenen cezalardan biri olan ilgili evrakın veya eşyanın “imha”sı hususu da madde metninden çıkarılmıştır.
- (Yedinci Uyum Paketi; 07.08.2003) Terörle Mücadele Kanunu’nun 7. maddesine yapılan değişiklik ile Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi’nin bu alanda aradığı kriterlerin karşılanması amacıyla “şiddete başvurmaya teşvik” unsuru madde metnine dâhil edilmiştir.
- 7 Mayıs 2004 tarihinde, Anayasa’nın “Basın Araçlarının Korunması” başlıklı 30. maddesinde değişiklikler yapılmıştır. Yapılan değişiklikle “Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğü, Cumhuriyetin temel ilkeleri ve millî güvenlik aleyhinde işlenmiş bir suçtan mahkûm olma hali hariç” ibaresi çıkarılmış “basın araçları” ibaresi eklenmiştir. Bu değişiklikle basın özgürlüğü daha da güçlendirilmiştir.
- 26 Haziran 2004 tarihinde yürürlüğe giren 5187 sayılı yeni Basın Kanunu, AİHS’nin 10. maddesi ve AİHM kararları ışığında hazırlanmış ve basın özgürlüğünü daha da güçlenmiştir.
- 8 Temmuz 2005 tarihinde yürürlüğe giren Türk Ceza Kanunu’nda Değişiklik Yapılmasına Dair 5377 Sayılı Kanun’la birlikte ifade özgürlüğüne dair belirli

- maddeler iyileştirilmiştir. Medya aracılığıyla işlenen birçok suç için öngörülen ağırlaştırılmış hükümler, tümü olmamakla birlikte, birçok maddeden çıkartılmıştır. Ayrıca, Türk Ceza Kanunu'nda yapılan tadilata göre, bilgi sağlamaya ve/veya eleştiriye yönelik ifade eylemleri cezalandırılmamalıdır.
- 20 Ocak 2006 tarihinde yürürlüğe giren 99 numaralı "Yazılı ve Görsel Basınla İlgili Uygulamalar" başlıklı Adalet Bakanlığı genelgesiyle, temel hak ve hürriyetlerin en önemlilerinden biri olan ifade ve düşünce özgürlüğü kapsamında yapılan inceleme ve soruşturmalarda AİHS ve AİHM kararları da dikkate alınarak, yapılan düşünce açıklamalarının eleştiri sınırları içerisinde kalıp kalmadığının titizlikle değerlendirilmesi konusunda gereken dikkat ve özenin gösterilmesi talep edilmektedir.
 - 8 Mayıs 2008 tarihinde yürürlüğe giren "5759 sayılı Türk Ceza Kanunu'nda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun" kapsamında Türk Ceza Kanunu'nun (TCK) 301'inci maddesi değiştirilmiştir. Yeni hali ile TCK 301'inci maddenin başlığı, "Türk Milletini, Türkiye Cumhuriyeti Devletini, Devletin kurum ve organlarını aşağılama" olarak değişmiştir. Yapılan değişiklik ile maddedeki "Türklüğü" ibaresi yerine "Türk Milleti", "Cumhuriyeti" kelimesi yerine de "Türkiye Cumhuriyeti Devleti" ifadesi getirilirken, madde başlığı da "Türk Milletini, Türkiye Cumhuriyeti Devletini, Devletin kurum ve organlarını aşağılama" olarak değiştirildi. Cezanın üst sınırı düşürülmüş ve yabancı bir ülkede küçük düşürücü ifadeler kullanılması durumunda daha yüksek ceza verilmesi uygulaması kaldırılmıştır. Ayrıca, yapılan değişiklikte adli soruşturma başlatılması için Adalet Bakanı'ndan izin alınması koşulu getirilmiştir.

- 9 Mayıs 2008 tarihinde "TCK'nın 299. ve 301. maddeleri gereğince soruşturma veya kovuşturma yapılması Adalet Bakanı'nın iznine bağlı suçlar" başlıklı Adalet Bakanlığı Genelgesi yayımlanmıştır.
- 10 Nisan 2010 tarihinde yürürlüğe giren "Seçimlerin Temel Hükümleri Ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanunu'nda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun"da yapılan değişiklik uyarınca Türkçe'den başka dilde yazılı ve sözlü olarak seçim propagandası yapılabilmesi olanaklı hale gelmiştir.

Toplanma ve Örgütlenme Özgürlüğü

- 14 Ağustos 1999 tarihinde yürürlüğe giren Siyasi Partiler Kanunu'nda Değişiklik Yapılmasına İlişkin 4445 sayılı Kanunla, Cumhuriyet Başsavcılığının kurulan siyasi partileri denetleme yetkisi kaldırılmıştır. Partilere üyelik yaşı 21'den 18'e düşürülmüştür. Siyasi ve ideolojik nedenlerle mahkûm olanların partilere üye olma yasağı kaldırılmıştır. Partilerin yurtdışında teşkilat kurmalarına ve faaliyette bulunmalarına izin verilmiştir. Partilerin tasarruf, gelir ve giderlerine ilişkin hükümlerde bazı değişiklikler yapılmıştır. Partilerin kadın, gençlik, vb. yan kollar ile dernek ve vakıf kurmaları yasağı kaldırılmıştır. Partilerin dernek, vakıf, sendika, vb. gibi kuruluşlarla siyasi ilişki, yardımlaşma ve işbirliği içinde bulunmalarını yasaklayan hüküm kanundan çıkarılmıştır. Kapatılan parti üyelerinin, başka bir partinin üyesi olması için gereken süre 10 yıldan 5 yıla düşürülmüştür. Partilerin 12 Eylül 1980 Harekâtına yönelik beyan ve tutumlarına ilişkin madde kaldırılmıştır. Partilerin kapatılması Anayasa Mahkemesi'nde 3/5 oranında çoğunluğun onayına bağlanmıştır. Ayrıca, siyasi partilerin kanunun öngördüğü durumlarda ceza almaları veya kapatılmalarını

düzenleyen hükümleri hafifletme yönünde çeşitli değişiklikler yapılmıştır.

- Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi Hakkında 3 Ekim 2001 tarihli ve 4709 sayılı Kanunla, dernek kurma hürriyetiyle ilgili 33. maddede yer alan; dernek kurabilmek için gereken bilgi ve belgelerin kanuna aykırılığı halinde derneğin faaliyetlerinin durdurulması veya kapatılması için mahkemeye başvurma hükmü kaldırılmıştır.
- 1 Ocak 2002 tarihinde yürürlüğe giren Yeni Medeni Kanun'la birlikte, 17 Şubat 1926 tarihli ve 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi yürürlükten kaldırılmıştır. Yeni Medeni Kanun, örgütlenme özgürlüğüne ilişkin birçok yenilik getirerek, bu alanda Türk mevzuatının AB mevzuatıyla uyumlaştırılması sağlanmıştır.
- (İkinci Uyum Paketi; 09.04.2002) Siyasi Partiler Kanunu, Dernekler Kanunu ve Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu'nda değişiklikler yapılmıştır. Siyasi partilerle ilgili olarak, bazı durumlarda partilerin kapatılması yerine devlet yardımının kısmen ya da tamamen kesilmesi hükmü getirilmiş, siyasi partilerin kapatılabilmesi için gerekçeli eylemlerin "odağı" haline gelmesi şartı getirilmiştir. Dernek kurma önündeki bazı engeller kaldırılmış, dernek kuruluşlarında aranan koşullar hafifletilmiş, derneklerin kurulmasında ya da görsel ve işitsel faaliyetlerinde dini, etnik veya dile dayalı kısıtlamalar kaldırılmış, Türkiye'deki derneklerin yurtdışında ve yurtdışındaki derneklerin de Türkiye'de faaliyette bulunmalarına izin verilmiş, Türkiye'deki derneklerin yabancı dernek ve kuruluşlarla gerçekleştirecekleri faaliyetler için "izin sistemi"nden "bildirim sistemi"ne geçilmiştir. Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu'nda yapılan değişikliklerle, toplantı ve gösteri yürüyüşü

düzenleme hakkının kullanılma yaşı 21'den 18'e düşürülmüş, düzenleme kurulu başkan ve üyelerine yönelik kısıtlamalar kaldırılmış, tüzel kişilerin toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenlemeleri izne tabi tutulmuş, devlete ve rejime yönelik tehdit algılamasına bağlı olarak toplantı ve gösteri yürüyüşlerinin ertelenmesi ve yasaklanması kaldırılmış, dernek vakıf, sendika ya da odaların amaçları dışında toplantı ve gösteri yürüyüşü yapmalarını yasaklayan hüküm kaldırılmıştır.

- (Üçüncü Uyum Paketi; 09.08.2002) Dernekler Kanunu, Vakıflar Kanunu ve Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu'nda değişiklikler yapılmıştır. Dernekler Kanunu'nda yapılan değişikliklerle, İçişleri Bakanlığı bünyesinde "Dernekler Dairesi Başkanlığı" kurularak derneklerin bürokratik işlemleri tek elden yürütebilmeleri sağlanmış, Türkiye'deki derneklerin yurtdışında ve yurtdışındaki derneklerin de Türkiye'deki faaliyetlerini kolaylaştırıcı hükümler getirilmiş, kamu görevlilerine ve öğrencilere yönelik kısıtlamalar kaldırılmış, derneklerin denetiminde "yerinde denetim" yerine "beyan" esası getirilmiş, derneklerle ilgili hizmetleri yürütme görevi Emniyet Genel Müdürlüğü'nden alınarak Dernekler Dairesi Başkanlığı'na devredilmiştir. Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu'nda yapılan değişikliklerle, toplantı düzenleme bildirim süresi 72 saatten 48 saate indirilmiş, yabancıların Türkiye'de düzenlenen toplantı ve gösteri yürüyüşlerine katılmalarının izne bağlı olması hükmü muhafaza edilmiş ancak yabancıların topluluğa hitap etmeleri ve afiş, pankart, vs. taşımaları hususlarında bildirim esası getirilmiştir. Ayrıca, Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'de değişiklik yapılarak yabancı vakıfların Türkiye'deki teşkilatlanma ve faaliyetlerine ilişkin hukuki dayanak sağlanmıştır.

- Dernekler Dairesi Başkanlığı ve taşra teşkilatının kuruluş ve görevleri ile ilgili olarak hazırlanan yönetmelik Resmi Gazete'nin 15 Ekim 2002 tarih ve 24907 sayılı nüshasında, değişiklikler ise 4 Eylül 2003 tarih ve 25219 sayılı nüshasında yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.
- (Dördüncü Uyum Paketi; 11.01.2003) Dernekler Kanunu, Medeni Kanun'un derneklere ilişkin hükümleri, Siyasi Partiler Kanunu ve Vakıflar Kanunu'nda değişiklikler yapılmıştır. Dernekler Kanunu'nda yapılan değişikliklerle, kurulması yasak derneklerle ilgili kısıtlamalar daraltılmış, derneklerin yurtdışı temalarında ve resmi olmayan yazışmalarında Türkçe dışında dil kullanımı serbest hale getirilmiş, tüzel kişilerinde derneklere üye olabilmeleri sağlanmış ve derneklerin bildiri, beyanname, vb. yayınları ile ilgili uygulamadaki zorluklar kaldırılmıştır. Medeni Kanun'un derneklerle ilgili 91. ve 92. maddelerinde yapılan değişikliklerle, derneklerin yurtdışında teşkilat kurmaları ve faaliyette bulunmaları Bakanlar Kurulu iznine tabi olmaktan çıkarılmış, yabancı dernek, vakıf ya da kâr amacı gütmeyen kuruluşların Türkiye'deki teşkilatlanma ve faaliyetlerine ilişkin yetkiler Bakanlar Kurulu'ndan, Dışişleri Bakanlığı'nın görüşü alınmak kaydıyla İçişleri Bakanlığı'na devredilmiştir. Siyasi Partiler Kanunu'nun 8. maddesi 'siyasi partilerin milletvekili seçilme yeterliliğine sahip olan kişilerce kurulması' hükmü 'siyasi partilerin partiye üye olma yeterliliğine sahip kişilerce kurulması' şeklinde değiştirilmiştir. Ayrıca, siyasi partilerin kapatmalarını gerektiren durumlar hafifletilmiştir.
- (Beşinci Uyum Paketi; 04.02.2003) Dernekler Kanunu'nda yapılan değişikliklerle, yabancı dernek ve kuruluşlarla ilişkilerde izin alınmaması, denetleme ile ilgili yükümlülüklerin yerine getirilmemesi,

taşınmazlara ilişkin bildirimin yapılmaması durumlarında mevcut düzenlemeler çerçevesinde söz konusu olan hapis cezalarının yerine para cezası getirilmiştir.

- (Altıncı Uyum Paketi; 19.07.2003) Vakıflar Kanunu'nda yapılan değişikliklerle, cemaat vakıflarına ait taşınmazların tescili için öngörülen süre 6 aydan 18 aya çıkartılmıştır.
- (Yedinci Uyum Paketi; 07.08.2003) Dernekler Kanunu, Medeni Kanun'un derneklere ilişkin hükümleri ile Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu'nda değişiklikler yapılmıştır. Dernekler Kanunu'nda yapılan değişikliklerle, tüzel kişilerin de dernek kurabileceklerine dair açık hüküm getirilmiş, derneklere üye olamayacakların kapsamı daraltılmış, dernek kurma özgürlüğü bazı kısıtlamaların kaldırılmasıyla genişletilmiştir. Söz konusu değişiklikler Medeni Kanun'un ilgili hükümlerine de yansıtılmıştır. Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu'nda yapılan değişikliklerle, kanunda belirtilen sebeplerle ertelenecek toplantıların ertelenme süresi düşürülmüş, toplantı yasaklama "suç işleneceğine dair açık ve yakın tehlike"nin mevcut olması durumuyla sınırlandırılmış ve azami ertelenme süresi kısaltılmıştır. Ayrıca, Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'de yapılan değişikliklerle, vakıfların yurtdışı faaliyetlerine ilişkin izin işlemleri kolaylaştırılmış ve Bakanlar Kurulu yerine İçişleri Bakanlığı'nın iznine bağlanmıştır.
- 29.01.2004 tarihinde yürürlüğe giren Dernek ve Vakıfların Kamu Kurum ve Kuruluşları ile İlişkilerine Dair 22 Ocak 2004 tarihli ve 5072 sayılı Kanunla kamu kurum ve kuruluşlarını, kamu hizmetlerini veya personelini desteklemek üzere kurulan dernekler

ve Türk Medenî Kanunu'na göre kurulan vakıflar ile bunların kamu kurum ve kuruluşları ile ilişkileri düzenlenmektedir.

- (Sekizinci Uyum Paketi; 21.7.2004) Ölüm Cezasının Kaldırılması ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına İlişkin 14 Temmuz 2004 tarihli ve 5218 sayılı Kanun'la Avukatlık Kanunu'nda değişiklik yapılarak, avukatların barolardaki seçme ve seçilme haklarının önündeki bazı kısıtlamalar kaldırılmıştır.
- 23 Kasım 2004 tarihinde yürürlüğe giren 5253 sayılı Dernekler Kanunu'yla 6 Ekim 1983 tarihli ve 2908 sayılı Dernekler Kanunu yürürlükten kaldırılmıştır. Yeni kanunda dernek kurma özgürlüğü genişletilmiş ve derneklerin faaliyetlerine yönelik bazı kısıtlamalar kaldırılmıştır. Yardım Toplama Kanunu'na değişiklik getirilerek, derneklerin birden fazla ili kapsayan yardım toplama faaliyetleri için İçişleri Bakanlığı yerine Valilikten izin alınması ve Valiliğin İçişleri Bakanlığını bilgilendirmesi şartı getirilmiş, bu faaliyetlerle ilgili işlemlerin yürütülmesi yetkisi polis ve jandarma birimlerinden alınarak, Dernekler Daire Başkanlığı'na bağlı birimlere devredilmiştir.
- 8 Şubat 2008 tarihinde yürürlüğe giren Temel Ceza Kanunlarına Uyum Amacıyla Çeşitli Kanunlarda ve Diğer Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair 5728 sayılı Kanunla Dernekler Kanunu, Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu ve Toplu İş Sözleşmesi, Grev ve Lokavt Kanunu'nda değişiklik yapılmıştır. Bu değişikliklerle yasaklanan eylemlere ilişkin belirlenen cezalar hafifletilmiştir.
- 27 Şubat 2008 tarihinde yürürlüğe giren 5737 sayılı Vakıflar Kanunu ile 5 Haziran 1935 tarihli ve 2762 sayılı Vakıflar Kanunu yürürlükten kaldırılmıştır. Yeni kanunda getirilen değişiklikler arasında;

kanunun uygulamasının uluslararası karşılıklılık esasına dayanması, Vakıflar Meclisi'nin 5 kişiden 15 kişiye çıkarılması ve mecliste yeni, mühlak ve cemaat vakfı temsilcilerinin de bulunması, kuruluş malvarlığının Vakıflar Genel Müdürlüğü (VGM) yerine Vakıflar Meclisi'nce belirlenmesi, şube ya da temsilcilik açmak için VGM'den izin alınması yerine VGM'ye beyanda bulunulması, yabancıların vakıfların yönetim organında görev alabilmeleri, kurucu olma şartına ilişkin tüm kısıtlamaların kaldırılması, VGM'nin yetkilerinin bir kısmının Vakıflar Meclisi'ne devredilmesi, mal edinmek için vakıfların izin alması şartının kaldırılması, özel vakıf ormanlarının kurulabilmesi, vakıfların uluslararası faaliyetlerinin izne tabi olmaktan çıkarılması, vakıfların yurtiçinden ve yurtdışından bağış ve yardım alabilmelerinin hükme bağlanması, vakıfların kâr amacı güden şirket kurması ve kurulmuş şirketlere ortak olabilmesinin izne tabi olmaktan çıkarılması, vakıfların varlıklarını sadece devlet bankalarına değil herhangi bir bankada değerlendirebilmeleri, vb. gibi kolaylaştırıcı düzenlemeler getirilmiştir.

- 27 Nisan 2009 tarihinde yürürlüğe giren 5892 sayılı Ulusal Bayram ve Genel Tatiller Hakkında Kanun'da Değişiklik Yapılmasına Dair Kanunla 1 Mayıs gününün Emek ve Dayanışma Günü tatili olması kararlaştırılmıştır.
- 12 Eylül 2010 tarihinde kabul edilen Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının Bazı Maddelerinde Değişiklik Yapılması Hakkında 7 Mayıs 2009 tarihli ve 5982 sayılı Kanunla Ekonomik ve Sosyal Konsey'in kurulması ile kuruluş ve işleyişinin kanunla belirleneceği öngörülmüştür. Bahsekonu Konsey'in kurulması ile karar alma sürecine daha geniş bir katılım sağlanması hedeflenmiştir.

Din ve İnanç Özgürlüğü

- (İkinci Uyum Paketi; 09.04.2002)Dernekler Kanunun 5. maddesinin altıncı bendinde yapılan değişiklikle “Türkiye Cumhuriyeti ülkesi üzerinde ırk, din, mezhep, kültür veya dil farklılığına dayanan azınlıklar bulunduğunu ileri sürmek veya Türk dilinden veya kültüründen ayrı dil ve kültürleri korumak, geliştirmek veya yaymak” amacı çerçevesinde dernek kurulması yasak kapsamından çıkarılmıştır.
- (Altıncı Uyum Paketi; 19.07.2003) 3194 Sayılı İmar Kanunu’na Ek 2. madde değişikliği ile lüzumlu “cami yerleri” ifadesi “ibadet yerleri” olarak değiştirilmiştir. Ayrıca, önceden müftü izni gerekli iken, değişiklikle mülki idare amirinin izni getirilmiştir. Bu değişiklikle farklı din ve inançlara sahip bireylerin ibadet yerlerine ilişkin özgürlükleri genişletilmektedir.
- 12 Ocak 2005 tarihinde yürürlüğe giren Valilik ve Kaymakamlık Büroları Kurulu, Görev ve Çalışma Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelikle, İller İdaresi Genel Müdürlüğü ile valilik ve kaymakamlıklar aracılığıyla İçişleri Bakanlığı, gayrimüslim azınlığa ait dini, hayri, sıhhi, sosyal, eğitimsel ve kültürel müesseseler ile bunların kamu kurum ve kuruluşlarıyla ilgili iş ve işlemlerin yürütülmesiyle görevlendirilmiştir. Emniyet Genel Müdürlüğü’nce tutulan ilgili dosyalar yukarıda sayılan birimlere devredilmiştir.
- Yeni Nüfus Hizmetleri Kanunu 29 Nisan 2006 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Kanunla, aile kütükleri ile nüfus cüzdanlarında din bilgisinin tescili, değiştirilmesi, silinmesi veya din hanesinin boş bırakılması için ilgili kişinin İdareye yazılı başvurusu yeterli olmaktadır. Söz konusu Kanunun uygulanmasına ilişkin 2006/11081 sayılı Yönetmelik 23 Kasım 2006

tarihinde yürürlüğe girmiştir. Yönetmeliğin 82. ve 96. maddeleri din bilgisinin tescili, değiştirilmesi, silinmesi veya din hanesinin boş bırakılması konusunu düzenlemektedir.

III. Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar

Kadın Hakları ve Cinsiyet Eşitliği

- 8 Aralık 2001 tarihinde 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu ile 4722 sayılı Türk Medeni Kanunu’nun Yürürlüğü ve Uygulama Şekli Hakkında Kanunla kadın-erkek eşitliği konusunda yeni düzenlemeler getirilmiştir. Yeni Türk Medeni Kanunu, evlilik içinde eşlere eşit haklar getirmiştir.
- Anayasa’da 3 Ekim 2001 ve 7 Mayıs 2004 tarihlerinde yapılan değişikliklerle “aile kurumunun eşler arasında eşitliğe dayanması”, “Kadınlar ve erkekler eşit haklara sahiptir. Devlet, bu eşitliğin yaşama geçmesini sağlamakla yükümlüdür” ibareleri Anayasa’ya girmiş, Anayasa’da kadın-erkek eşitliği ilkesi güçlendirilmiştir.
- Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesine ilişkin İhtiyari Protokolün Onaylanmasının Uygun Bulunduğu Hakkında 4770 sayılı Kanun 2 Ağustos 2002 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Protokol, kadın haklarının ihlali halinde izlenecek mekanizmaları belirleyerek, cinsiyet eşitliğinin güçlendirilmesine katkıda bulunmaktadır.
- 10 Haziran 2003 tarihinde yürürlüğe giren İş Kanunu, işçi-işveren ilişkisinde cinsiyet dâhil hiçbir nedenle temel insan hakları bakımından ayırım yapılmamasına ilişkin düzenlemeleri içermektedir.
- (Altıncı Uyum Paketi; 19.07.2003) TCK’da yapılan değişiklikle “Töre cinayetleri” olarak bilinen durumlarda

fiilin cezasında indirim yapılmasını içeren madde yürürlükten kaldırılmıştır.

- 14 Temmuz 2004 tarihinde kabul edilen ve Devlet Memurları Kanunu'na değişiklik getiren 5223 sayılı Kanun ile Resmi Gazete'de 26 Ağustos 2004 tarihinde yayınlanan Tebliğ ile devlet memurlarına doğum süresi sebebiyle verilen izin 9 haftadan 16 haftaya çıkarılmıştır.
- Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü'nün Teşkilat Kanunu 6 Kasım 2004 tarihinde yürürlüğe girmiştir.
- 1 Haziran 2005 tarihinde yürürlüğe giren ve kadın-erkek eşitliği gözetilerek hazırlanan 5237 sayılı yeni TCK'da kadının mağdur olduğu birçok suç, topluma karşı işlenen suçlar kapsamından çıkarılıp, kişilere karşı işlenen suçlar kapsamına alınarak cezaları ağırlştırılmıştır.
- 13 Temmuz 2005 tarihinde yürürlüğe giren Belediye Kanununun 14. maddesi ile nüfusu elli binin üzerinde olan belediyelere "kadın sığınma evi" açılması zorunluluğu getirilmiştir.
- 6 Haziran 2005 tarihinde "Kadının Statüsü Danışma Kurulunun Oluşumu ile Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik" yürürlüğe girmiştir. Yönetmelik; Kadının Statüsü Danışma Kurulunun oluşumu, görevleri, gündemi, toplanması ve çalışması ile ilgili hususları düzenlemektedir.
- 4 Mayıs 2007 tarihinde 4320 sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun'da değişiklik yapılmıştır. Kanunun 1'inci ve 2'inci maddesinde yapılan değişiklikler ile aile ve aile bireylerine karşı şiddet uygulayan kişilerin tanımları genişletilmiş ve bu kişilere yönelik olarak alınacak tedbirler artırılmıştır.
- Çocuk ve Kadınlara Yönelik Şiddet Hareketleriyle

Töre ve Namus Cinayetlerinin Önlenmesi için Alınacak Tedbirler ile ilgili 2006/17 sayılı Başbakanlık Genelgesi, 4 Temmuz 2006 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Genelgede, kadın ve çocuklara yönelik şiddet ile töre cinayetlerinin sebeplerinin araştırılması ve çözüm önerilerinin bulunması için koordinatör, sorumlu ve işbirliği yapılacak kurum ve kuruluşlar belirlenmektedir.

- İçişleri Bakanlığı ile Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü arasında 26 Aralık 2006 tarihinde "Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesinde Polisin Rolü ve Uygulanacak Prosedürler Eğitimi Projesi Protokolü" imzalanmıştır.
- 4 Nisan 2007 tarihinde Gelir Vergisi Kanunu ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun yayımlanmıştır. Kanun değişikliği, oturdukları evlerde imal ettikleri ürünleri işyeri açmaksızın satanları gelir vergisinden muaf tutmaktadır.
- 1 Mart 2008 tarihinde "Ailenin Korunmasına Dair Kanunun Uygulanması Hakkında Yönetmelik" yürürlüğe girmiştir. Yönetmelik; aile içi şiddete maruz kalan aile bireylerinin korunması amacıyla şiddet uygulayan aile bireyleri hakkında alınacak tedbirleri ve bu tedbirlerin uygulanmasına ilişkin usul ve esasları düzenlemektedir.
- Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu Kanunu, 24 Mart 2009 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde kurulan Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu kadın haklarının korunması ve geliştirilmesi, kadın erkek eşitliğinin her alanda sağlanması, kadınların siyasi hayata katılımlarının artırılmasını amaçlamaktadır.
- Adalet Bakanlığı ile Kadın ve Aileden Sorumlu Devlet Bakanlığı arasında "Kadına Karşı Şiddetin

Önlenmesinde Yargı Mensuplarının Rolü Projesi Protokolü" 1 Nisan 2009 tarihinde imzalanmıştır. Aile mahkemesi hâkimleri ile Cumhuriyet savcılarına yönelik olarak toplumsal cinsiyet eşitliği, kadına yönelik şiddet, aile içi şiddet gibi konularında seminerler düzenlenmektedir.

- İçişleri Bakanlığı'nın "Kadınların ve Kız Çocuklarının İnsan Hakları" konusundaki 2010/10 sayılı Genelgesi 19 Şubat 2010 tarihinde yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Genelge; kadınlar ve kız çocuklarının insan haklarının korunması ve geliştirilmesine yönelik uygulamaların yaygınlaştırılmasını hedeflemektedir.
- 'Kadın İstihdamının Artırılması ve Fırsat Eşitliğinin Sağlanması' konulu Başbakanlık Genelgesi 25 Mayıs 2010 tarihinde Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Toplumsal yaşamda kadın erkek eşitliğinin sağlanması, kadınların sosyo-ekonomik konumlarının güçlendirilmesi, kadın istihdamının artırılması ve eşit işe eşit ücret konularını düzenlemektedir. Genelgeyle, Kadın İstihdamı Ulusal İzleme ve Koordinasyon Kurulu" oluşturulması kararlaştırılmıştır.

Çocuk Hakları

- 26 Mayıs 2000 tarih ve 2000/14 sayılı "Çocuk Hakları İzleme ve Değerlendirme Üst ve Alt Kurulları" konulu Başbakanlık Genelgesi yayımlanmıştır. Türkiye'de Çocuk Hakları ile ilgili koordinatör kuruluş olan Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu'nun bu görevini daha etkin yürütebilmesini sağlamak üzere, ilgili kamu kurumları ın en üst düzeyde temsil edildiği; Çocuk Hakları İzleme ve Değerlendirme Üst ve Alt Kurulları kurulmuştur.

- Başta Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme olmak üzere yürürlükteki mevzuat esas alınarak Emniyet Teşkilatının çocuklara yönelik hizmetlerinin iyileştirilmesi amacıyla "Emniyet Genel Müdürlüğü Çocuk Şube Müdürlüğü / Büro Amirliği Kuruluş, Görev ve Çalışma Yönetmeliği" 13 Nisan 2001 gün ve 24372 sayılı Resmi Gazete' de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.
- (Dördüncü Uyum Paketi; 11.01.2003) 5352 sayılı Adli Sicil Kanunu'nda değişiklik yapılmıştır. Adli Sicil Kanunu'nun 5. maddesi değiştirilerek, Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşmede belirlenen esaslara paralel olarak, on sekiz yaşından küçükler hakkında adli sicile geçirilen bilgilerin ancak istisnai durumlarda talep edilebilmesi düzenlenmiştir.
- (Altıncı Uyum Paketi; 19.07.2003) TCK'da yapılan değişiklik ile "Namus için çocuk öldürme" suçunun failine verilen cezalar ağırlaştırılmıştır. Buna göre, yeni doğmuş çocuğun yaşam hakkının daha kuvvetli korunması ve cezalarda caydırıcılığın sağlanması amacıyla anası tarafından "şeref kurtarmak" gerekçesiyle yeni doğmuş çocuğa karşı öldürme fiilinin işlenmesi halinde verilecek cezanın, 8 - 12 yıl olarak uygulanması düzenlenmiştir.
- 5395 Sayılı Çocuk Koruma Kanunu, 15 Temmuz 2005 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Kanun, korunma ihtiyacı olan çocuklar hakkında alınacak tedbirler ile suça sürüklenen çocuklar hakkında uygulanacak güvenlik tedbirlerinin usul ve esaslarına, çocuk mahkemelelerinin kuruluş, görev ve yetkilerine ilişkin hükümleri kapsamaktadır.
- 25 Mart 2005 tarihinde yayımlanan Başbakanlık Genelgesi ile sokakta yaşayan/çalışan çocukların

tedavi, rehabilitasyon ve eğitiminin sağlanarak topluma kazandırılmaları amaçlanmaktadır.

- Çocuk Koruma Kanununun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik, 24 Aralık 2006 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Yönetmelik; denetim altına alınmasına karar verilen, korunma ihtiyacı olan ve suça sürüklenen çocuklar hakkında yürütülecek uygulamalar ile sosyal inceleme raporlarına ve suça sürüklenen çocukların soruşturma ile yargılama usullerine ilişkin kuralların uygulanmasına ve bu konuyla ilgili olarak görev yapanların hizmet öncesi ve hizmet içi eğitimine dair usul ve esasları kapsamaktadır.
- Küçüklerin Evlat Edinilmesinde Aracılık Faaliyetlerinin Yürütülmesine İlişkin Tüzük'ün Yürürlüğe Konulmasına Dair Karar, 15 Mart 2009 tarihinde yürürlüğe girmiştir.
- Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü Koruma Bakım ve Rehabilitasyon Merkezleri Yönetmeliği, 4 Eylül 2009 tarihinde yürürlüğe girmiştir.
- 2010/10 sayılı 19 Şubat 2010 tarihli "Kadınların ve Kız Çocuklarının İnsan Hakları" Genelgesi yayımlanmıştır. Genelge; kadınlar ve kız çocuklarının insan haklarının korunması ve geliştirilmesine yönelik uygulamaların yaygınlaştırılmasını hedeflemektedir.
- Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü Çocuk Evleri Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik 5 Ekim 2008 tarihinde yürürlüğe girmiş ve konuyla ilgili olarak Çocuk Evleri Çalışma Usul ve Esasları Konulu 2008/12 sayılı Genelge yayımlanmıştır. Çocuk evlerine ilişkin uygulamalarda dikkate alınması gereken hususları düzenlemektedir.

- 2008 yılında TBMM bünyesinde Çocuk Hakları İzleme Komitesi kurulmuştur. Komite; Çocuk Hakları Sözleşmesinin Türkiye'de uygulanmasını izlemek, çocuk hakları konusunda başta TBMM olmak üzere, kamuoyunda duyarlılığı artırmak amacıyla çalışmalarını yürütmektedir.

Çocuk Adalet Sistemi

- 23 Temmuz 2002 tarihinde Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumundan Sorumlu Devlet Bakanlığı ile Adalet Bakanlığı arasında İşbirliği Protokolü imzalanmıştır.
- (Yedinci Uyum Paketi; 7 Ağustos 2003) Çocuk Mahkemelerinin Kuruluşu, Görev ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'da yapılan değişikliklerle Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına İlişkin Sözleşme hükümleri doğrultusunda 18 yaşını bitirmemiş olanların "çocuk" sayılması için, "15" ibaresi "18" şeklinde değiştirilmiştir.
- 13 Ocak 2004 tarihinde Çocuk Mahkemelerinin Kuruluşu, Görevi ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'da Değişiklik Yapılmasına İlişkin ve 5036 sayılı Kanun yürürlüğe girmiştir.
- 15 Temmuz 2005 tarihinde 5395 Sayılı Çocuk Koruma Kanunu, TCK, CMK ile uyumlu hale getirilmiştir.
- 2 Ocak 2006 tarihinde Çocuk Hükümlü ve Tutukluların Eğitim Öğretim Faaliyetlerine Dair Genelge yürürlüğe girmiştir.
- 23 Aralık 2006 tarihinde Çocuk Koruma Kanunu'na Göre Verilen Koruyucu ve Destekleyici Tedbir Kararlarının Uygulanması Hakkında Yönetmelik yürürlüğe girmiştir.
- 23 Aralık 2006 tarihinde Çocuk Koruma Kanununun

Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik yürürlüğe girmiştir.

- 6008 sayılı Terörle Mücadele Kanunu İle Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun, 25 Temmuz 2010 tarihli ve 26752 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

Kanunla Terörle Mücadele Kanunu’nda yer alan çocuklara verilecek cezalar ile yargılanacakları mahkemeler konusundaki bazı istisnalar kaldırılmak suretiyle çocuklar lehine düzenlemeler yapılmakta, terör suçu işleyen çocukların koşullu salıverilme süreleri 3/4’den 2/3’e indirilmekte ve 2911 sayılı toplantı ve gösteri yürüyüşleri kanununun 32. ve 33. maddesinde yer alan cezalar indirilmektedir. Ayrıca, çocukların toplantı ve gösteri yürüyüşleri sırasında işledikleri memurun görevini yaptırmamak için direnme suçu veya propaganda suçu nedeniyle ayrıca örgüt üyeliği suçundan dolayı ceza verilmemesi hususları düzenlenmiştir.

Sosyal Bakımdan Korunmaya Muhtaç veya Engelli Kişiler

- 1 Ağustos 1998 tarihli “Hasta Hakları Yönetmeliği” doğrultusunda, 26 Nisan 2005 tarihinde yürürlüğe giren Hasta Hakları Uygulama Yönergesi ile hastanelerde “Hasta Hakları Birimleri” faaliyete geçmiştir.
- 7 Temmuz 2005 tarihinde yürürlüğe giren 5378 Sayılı Özürlüler ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanunla özürlülüğün önlenmesi, özürlülerin sağlık, eğitim, rehabilitasyon, istihdam, bakım ve sosyal güvenliğine ilişkin sorunlarının çözümü ile her bakımdan gelişmelerini ve önlemlerindeki engelleri kaldırmayı sağlayacak tedbirleri alarak topluma katılımlarını sağlamak ve bu hizmetlerin

koordinasyonu için gerekli düzenlemeler yapılmıştır.

- Özürlüler Veritabanı Oluşturulmasına ve Özürlülük Bilgisinin Nüfus Cüzdanında Yer almasına Dair Yönetmelik, 30 Ekim 2005 tarihinde yürürlüğe girmiştir.
- “Bakıma Muhtaç Özürlülerin Tespiti ve Bakım Hizmeti Esaslarının Belirlenmesine İlişkin Yönetmelik”, “Bakıma Muhtaç Özürlülere Yönelik Resmi Kurum ve Kuruluşlar Bakım Merkezleri Yönetmeliği” ile “Bakıma Muhtaç Özürlülere Yönelik Özel Bakım Merkezleri Yönetmeliği” 30 Temmuz 2006 tarihinde yürürlüğe girmiştir.
- “Özürlüler Veri Tabanı Oluşturulmasına ve Özürlülere Kimlik Kartı Verilmesine Dair Yönetmelik”, 19 Temmuz 2008 tarihinde yürürlüğe girmiştir.
- “65 Yaşını Doldurmuş Muhtaç, Gücsüz Ve Kimsesiz Türk Vatandaşları İle Özürlü ve Muhtaç Türk Vatandaşlarına Aylık Bağlanması Hakkında Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik”, 1 Ağustos 2008 tarihinde yürürlüğe girmiştir.
- “Bakıma Muhtaç Özürlülerin Tespiti Ve Bakım Hizmeti Esaslarının Belirlenmesine İlişkin Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik”, 16 Mart 2009 tarihinde yürürlüğe girmiştir.
- “Özürlü Bireylere Uygulanacak Destek Eğitim Programları ve Eğitim Giderlerinin Karşılmasına Dair Yönetmelik”, 9 Temmuz 2009 tarihinde yürürlüğe girmiştir.
- BM Engellilerin Haklarına İlişkin Sözleşme, 28 Eylül 2009 tarihinde onaylanmıştır.

Sendikal Haklar

- (Üçüncü Uyum Paketi; 09.08.2002) Sendikal hakların genişletilmesi amacıyla İş Kanunu ve Sendikalar Kanunu'nda işveren ve işçi ilişkilerine dair hükümlerde değişiklikler yapılmıştır.
- (Üçüncü Uyum Paketi; 09.08.2002) Sendikal haklarla ilgili olarak Serbest Bölgeler Kanunu'nda değişiklikler yapılmıştır. Serbest Bölgeler Kanunu'nda yapılan değişiklikle, serbest bölgelerde 10 yıl süreyle konulan grev yasağı kaldırılmıştır.
- 06.07.2004 tarihinde yürürlüğe giren 5198 sayılı Kamu Görevlileri Sendikaları Kanunu, Sosyal Sigortalar Kanunu ve Sosyal Sigortalar Kurumu Kanunu'nda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanunla kamu sendikalarının kurulması, üyelik ve faaliyetleri ile ilgili kolaylaştırıcı düzenlemeler yapılmıştır.
- 16 Nisan 2005 tarihinde yürürlüğe giren Sendikalar Kanununun Bazı Maddelerinin Değiştirilmesine Dair Kanunla sendika ve konfederasyonların yönetim kurulu kararıyla sosyal, kültürel ve yardım faaliyetlerinde bulunabilmeleri hükmüne bağlanmıştır.
- 5892 sayılı Ulusal Bayram ve Genel Tatiller Hakkında Kanun'da Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun, 27 Nisan 2009 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Söz konusu Kanunla, 1 Mayıs günü Emek ve Dayanışma Günü tatili olarak ulusal bayram ve genel tatillere eklenmiştir.

Ayrımcılıkla Mücadele

- 10 Haziran 2003 tarihinde 4857 sayılı İş Kanunu yürürlüğe girmiştir. İş ilişkisinde dil, ırk, cinsiyet, siyasal düşünce, felsefi inanç, din ve mezhep ve benzeri sebeplere dayalı ayırım yapılamaz ibaresini içeren 5. madde ile ayrımcılığın önlenmesi hedeflenmiştir. Tam

sürekli çalışan işçiler, kısmî sürekli çalışan işçiler ve belirsiz sürekli çalışan işçiler karşısında belirli sürekli çalışan işçiler hakkında farklı işlem yapılmaması yönünde yenilikler getirilmiştir.

- Yabancıların Türkiye'de İkamet ve Seyahatleri Hakkında Kanun'da Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun, 19 Ocak 2011 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Bu Kanunla Yabancıların Türkiye'de İkamet ve Seyahatleri Hakkındaki Kanun'un 21. maddesinde "Tabiiyetsiz veya yabancı devlet tabaası olan çingene"lerin ve Türk kültürüne bağlı olmayan yabancı göçebelerin sınır dışı edilmelerine İçişleri Bakanlığı salahiyetlidir." maddesi "Tabiiyetsiz veya Türk kültürüne bağlı olmayan yabancı göçebelerin sınır dışı edilmelerine İçişleri Bakanlığı yetkilidir." şeklinde değiştirilmiştir. Böylece Roman vatandaşlarımıza yönelik ayrımcı ifade söz konusu maddenin ikinci fıkrasından kaldırılmıştır.
- Yeni İskân Kanunu, 26 Eylül 2006 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Yeni Kanunla, iskâna tabi tutulmayacak kişilere ilişkin hükümlerde, ayrımcılık olarak nitelenebilecek bir ifade olan "Çingene" ibaresi metinden çıkarılmıştır.

Azınlıkların Korunması

- Türkiye'deki gayrimüslim azınlıkların sorunlarını ele almak amacıyla yeni bir kurumsal yapılanmaya gidilmiştir. Bu çerçevede, 5 Ocak 2004 tarihinde kurulan Azınlık Sorunlarını Değerlendirme Kurulu, İçişleri Bakanlığı'nın koordinasyonunda Dışişleri ve Milli Eğitim Bakanlıkları ile ilgili Devlet Bakanlığı temsilcilerinden oluşmaktadır.

- Yeni Özel Öğretim Kurumları Kanunu 14 Şubat 2007 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Daha önce yürürlükte bulunan Özel Öğretim Kurumları Kanunu'yla öğretim dilini bilen Türkçe veya Türk Kültür dersleri öğretmeni bulunmadığı hallerde okulun öğretim dilinde özel alan eğitimi görmüş Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı öğretmenlerin Baş Müdür Yardımcısı olabileceği düzenlenmektedir.
- 13 Mayıs 2010 tarihinde, gayri-müslim azınlıklarla ilgili tüm uygulamalarda ilgili kurum ve kuruluşların bu konuda uygulamadan kaynaklanabilecek sorunların tam anlamıyla giderilmesi için gereken hassasiyeti göstermeleri hakkında "Gayrimüslim Vatandaşların Sorunlarının Çözülmesine İlişkin Talimat İçeren 2010/13 sayılı Başbakanlık Genelgesi" yayımlanmıştır.

Kültürel Haklar

- (Üçüncü Uyum Paketi; 09.08.2002) Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayınları Hakkında Kanunun 4/1 maddesi değişikliğiyle, Türk vatandaşlarının günlük yaşamlarında geleneksel olarak kullandıkları farklı dil ve lehçelerde de yayın yapılmasının önündeki hukuki engeller kaldırılmış ve bu yayınların yapılması güvence altına alınmıştır. Bu yayınların çerçevesinin RTÜK tarafından çıkarılacak bir yönetmelikle belirleneceği düzenlenmiştir. Aynı Kanunun 4/f ve 4/v maddeleri değişikliğiyle de özel hayatın gizliliğine ve ifade özgürlüğünün genişletilmesine yönelik düzenlemeler yapılmıştır. Kanunun 26. maddesinde yapılan değişiklikle de yeniden iletim konusu açıklığa kavuşturularak, Avrupa Sınır

Ötesi Televizyon Sözleşmesine uyum sağlanmaktadır. Gerçekleştirilen değişikliklerle ayrıca, Türk vatandaşlarının günlük yaşamlarında geleneksel olarak kullandıkları farklı dil ve lehçeleri öğrenmelerinin önündeki hukuki engeller kaldırılmış ve bu dil ve lehçelerin özel kurslarda öğrenilmesi konusunun Milli Eğitim Bakanlığı tarafından çıkarılacak bir yönetmelikle düzenlenmesi öngörülmüştür. Söz konusu yönetmelik de 22 Ağustos 2005 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

- (Dördüncü Uyum Paketi; 11.01.2003) Dernekler Kanununun 6. maddesinde, derneklerin yurtdışı temsilatlarında ve resmi olmayan yazışmalarında yabancı dilleri kullanabilecekleri kabul edilmiştir.
- (Altıncı Uyum Paketi; 19.07.2003) Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayınları Hakkında Kanun'da yapılan değişiklikle, "Türk vatandaşlarınca günlük yaşamdaki geleneksel olarak kullanılan farklı dil ve lehçelerde yayın yapılması imkânının, hem kamu hem de özel radyo ve televizyon kuruluşları vasıtasıyla sağlanması yasal güvenceye kavuşturulmaktadır."
- (Altıncı Uyum Paketi; 19.07.2003) Nüfus Kanunu'nda yapılan değişiklikle, isim koyma konusundaki kriterler daraltılarak, farklı kültürlerle ve örf-adetlere sahip bireylerin özel hayatlarına ve aile hayatlarına ilişkin özgürlükler genişletilmiştir.
- (Yedinci Uyum Paketi; 07.08.2003) Yabancı Dil Eğitimi ve Öğretimi ile Türk Vatandaşlarının Farklı Dil ve Lehçelerinin Öğrenilmesi Hakkında Kanunun 2.

maddesi değişikliğiyle, Türk vatandaşlarının günlük yaşamlarında geleneksel olarak kullandıkları farklı dil ve lehçelerin öğrenilmesine yönelik olarak, ayrı bir bina tesis edilmeksizin, mevcut kurslarda öğrenimine imkân sağlamak amaçlanmaktadır.

- Birleşmiş Milletler Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Sözleşmesi, 23 Eylül 2003 tarihinde onaylanmıştır. Sözleşmenin 15. maddesi, “Kültürel Yaşama Katılma Hakkı” başlığında, kültürel yaşama katılma hakkının tam olarak gerçekleştirilmesi için gerekli tedbirlerin alınması ve bilimsel ve kültürel alanlarda uluslararası ilişkilerin ve işbirliğinin teşvik edilmesi ile geliştirilmesinden türeyecek menfaatlerin tanınmasını içermektedir.
- Kamu ve özel radyo ve televizyon kuruluşlarınca Türk vatandaşlarının günlük yaşamlarında geleneksel olarak kullandıkları farklı dil ve lehçelerde yayın yapılmasına ilişkin yönetmelik 25 Ocak 2004 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Yönetmelik uyarınca, radyo kuruluşları günde 60 dakikayı aşmamak üzere haftada toplam beş saat, televizyon kuruluşları ise günde 45 dakikayı aşmamak üzere haftada toplam dört saat yayın yapabilirler. TRT, Haziran 2004 itibarıyla Boşnakça, Arapça, Çerkezce, Zazaca ve Kırmancice televizyon ve radyo yayınlarına başlamıştır.
- Somut olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi’nin Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun, 21 Ocak 2006 tarihinde yürürlüğe girmiştir.
- RTÜK, 12 Haziran 2006 tarihinde aldığı kararla, Türk

vatandaşlarının günlük yaşamlarında geleneksel olarak kullandıkları Türkçe dışındaki dil ve lehçelerdeki radyo ve televizyon yayınlarında film ve müzik programları için süre sınırlamasını da kaldırmıştır.

- Türkiye Radyo-Televizyon Kurumu Reklam Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik 31 Ocak 2009 tarihli ve 27127 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır. Söz konusu değişiklikle, Yönetmelik’e “Farklı dil ve lehçelerle yayın yapan kanallar içinde o dil ve lehçede reklam yapılabilir. Bu tür reklamlar sadece ait olduğu kanalda yayınlanır.” ifadesi eklenmiştir.
- 26 Haziran 2008 tarihinde yürürlüğe giren 5767 sayılı Türkiye Radyo ve Televizyon Kanunu ile Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayınları Hakkında Kanun’da Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun’la TRT farklı dil ve lehçelerde yayın yapmaya başlamıştır. Kürtçe yayın yapan TRT-6 kanalı 1 Ocak 2009 tarihinde yayına başladı. 1 Nisan 2009 tarihinde Kürtçe ve Ermenice radyo yayını başlamıştır.
- Türk Vatandaşlarının Günlük Yaşamlarında Geleneksel Olarak Kullandıkları Farklı Dil ve Lehçelerde Yapılacak Radyo ve Televizyon Yayınları Hakkında Yönetmelik 13 Kasım 2009 tarihinde yürürlüğe girmiştir
- 1 Aralık 2009 tarihinde Resmi Gazete’de yayımlanan Bakanlar Kurulu’nun 12 Ekim 2009 tarihli 27419 sayılı kararı ile Mardin Artuklu Üniversitesi Rektörlüğüne bağlı olarak “Türkiye’de Yaşayan Diller Enstitüsü” kurulmuştur.

SONUÇ

Müzakerelerin başlaması öncesinde ve sonrasında gerçekleştirilen Anayasal, yasal, kurumsal değişiklikler ve ikincil düzenlemelerin incelenmesinden de görüleceği üzere, Türkiye'nin AB'ye katılım süreci çerçevesinde Kopenhag Siyasi Kriterlerine uyum amacıyla gerçekleştirdiği siyasi reformlar hızla devam etmektedir. Süreç esnasında ortaya çıkan ihtiyaçlar ve gelişmeler doğrultusunda birçok kanun yeniden ele alınmakta veya yeniden yazılmaktadır.

Türkiye'nin müzakerelere başlaması sonrasında da siyasi reform çalışmaları devam etmiş ve pekiştirici, tamamlayıcı birçok düzenlemenin yanı sıra yeni ve kapsamlı reformlar da gerçekleştirilmiştir. Müzakere süreci sonrasında sürdürülen ve devam eden köklü siyasi reformlar, Türkiye'nin çoğulcu bir demokrasi olma yolunda attığı kararlı adımların en somut kanıtlarıdır. Bu reformların gerçekleştirilmesinde siyasi irade kadar toplumun bütün kesimlerinin reform sürecini sahiplenmesi de kuşkusuz etkili olmuştur. Türk halkının sahip olduğu bireysel hak ve özgürlüklerin kapsamı genişletilmiştir. Ayrıca, ekonomik alandaki reformlar da Türkiye'de istikrar ve refahın artmasında önemli rol oynamıştır. Her iki alandaki reformların eş zamanlı olması da Türkiye'de demokrasinin daha da güçlenebileceği uygun bir zemin oluşturmuştur.

Siyasi reform sürecinin asıl itici gücü, süreci sahiplenen Türk halkıdır. Türkiye'de son 10 yılda gelişen özgür tartışma ortamı sayesinde sivil toplum görüş ve taleplerini her geçen gün daha özgürce dile getirmektedir. Bu ortam meselelerin daha şeffaf biçimde tartışılmasına imkân sağlamaktadır. Diğer taraftan, Türkiye ölçeğinde

bir ülkede gerçekleştirilen reformların yeknesak bir şekilde ve tam olarak uygulanması vakit alan bir süreçtir. Reformların uygulamaya geçirilmesi, uygulayıcılar açısından yeni bir anlayış, düşünce biçimi ve zihniyetin ortaya çıkmasını gerektirmektedir. Bunun gerçekleşmesi için her yerde olduğu gibi Türkiye'de de zamana ihtiyaç vardır. Yeni bir "kurumsal kültür" oluşturmak, eski yaklaşımlar ve davranışları değiştirmek eğitimle ve yeni yapılanmalarla mümkündür. Reform süreci kapsamında bu zihniyet değişikliğinin sonuçlandırılması için çalışmalar aralıksız sürdürülmektedir.

Türkiye, tam üyelik yolunun belli bir zaman alacağını ve bu yönde çok çalışılması gerektiğinin bilincinde olarak AB'ye üye olmak için gerçekleştirmesi gereken çalışmaları tüm hızıyla sürdürmektedir. Ülkemizdeki tüm kurumlar bu hedef doğrultusunda çalışmalarını sürdürmektedir. Burada önemli olan AB tarafından belirlenmiş kriterlerin objektif biçimde uygulanmasıdır. Her ne kadar, her katılımcı ülke kendi performansına bağlı olarak değerlendiriliyor ise de, üyelik için belirlenen kriterler objektif unsurlara dayanmalıdır. Türkiye bu kriterler temelinde katılım müzakerelerini yürütmektedir. AB bu açıdan adil ve objektif kalabildiği takdirde katılım sürecimiz önünde herhangi bir engel bulunmamaktadır.

Türkiye'nin üyeliğinin Birlik için sağladığı avantajlar AB'nin geleceğine ilişkin vizyonu da yakından ilgilidir. Avrupa Birliği'nin başarısı tarih boyunca Avrupa'da yer alan farklı kültürleri, fikirleri ve değerleri bir araya getirebilmiş olmasındadır. Bu çerçevede, Türkiye ile katılım müzakerelerine başlanmasının yarattığı yankılar, özellikle siyasi reform hareketleri ve demokratikleşme açılarından olumlu yansımaları AB'nin sınırlarının ötesinde

hissedilen, her bakımdan tarihi bir adım teşkil etmiştir. Birçok ülkeye ilham kaynağı olabilecek nitelikte atılan bu adımlar sadece Avrupa’da barış ve istikrarın korunmasına katkı sağlamayacak, Türkiye’nin AB’ye tam üye olmasıyla aynı zamanda AB tarafından temsil edilen evrensel niteliğe sahip değerlerinin geniş bir bölgeye yayılmasına da imkân tanıyacaktır.

Tüm bu yoğun reform çabalarının sonucunda, Türkiye’nin üyeliği konusundaki nihai karar AB üyesi ülke halkları ve Türk halkı tarafından ortaklaşa verilecektir.

Asıl önemli olan, Türkiye Cumhuriyeti’nin kurucusu Atatürk’ün işaret ettiği çağdaşlaşma yolunda gerçekleştirilen reformların kesintisiz biçimde sürdürülmesi için gerekli zeminin muhafaza edilmesidir.

T.C. BAŞBAKANLIK

AVRUPA BİRLİĞİ GENEL SEKRETERLİĞİ

Adres: Mustafa Kemal Mah. 6.Cad. No: 4 06800 Bilkent /ANKARA

Telefon: 0 (312) 218 14 13

Faks: 0 (312) 218 14 12

E-posta: abyolunda@abgs.gov.tr

Elektronik Ağ: www.abgs.gov.tr